

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΕΝΤΑΞΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΙΑ τους ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΠΕ 11 ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Σύμφωνα με την Αρ. πρωτ. 138415 /Δ3 από 04/12/2023 εγκύκλιο με ΘΕΜΑ: «Οδηγίες - κατευθύνσεις για τη λειτουργία των θεσμών ενταξιακής εκπαίδευσης» δίνεται έμφαση στην υλοποίηση ομαδικών και όχι μόνο εξατομικευμένων δράσεων μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες η/και αναπηρία.

Στόχος των δράσεων είναι η **διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των μαθητών** στην εκπαίδευση και η προαγωγή συνολικά της γνωστικής και ψυχοκοινωνικής τους ανάπτυξης, μέσω διεπιστημονικών πρακτικών. Σε αυτό το πλαίσιο **οι ομαδικές δράσεις είναι σκόπιμο να έχουν πρωτεύοντα ρόλο**. Οι εξατομικευμένες σχεδιάζονται και υλοποιούνται προσανατολισμένες στην ένταξη των μαθητών και είναι τόσες όσες χρειάζονται για την υποστήριξη αυτού του στόχου.

Οι εκπαιδευτικοί των ΤΠΕ, της Φ.Α. και της Αγγλικής Γλώσσας ως εκπαιδευτικοί ειδικοτήτων που δεν υποστηρίζονται στο πλαίσιο συνδιδασκαλίας από εκπαιδευτικούς του Τ.Ε. και Π.Σ. είναι σημαντικό να μπορούν να υποστηρίξουν τους μαθητές τους εντός του περιβάλλοντος της τάξης, διαφοροποιώντας τις δραστηριότητες και τις διδακτικές πρακτικές τους και προσαρμόζοντας κατάλληλα το εκπαιδευτικό υλικό και το εκπαιδευτικό περιβάλλον. Για την υποστήριξη λαμβάνεται υπόψη το διαφορετικό ατομικό προφίλ, οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών της τάξης.

Ο/Η εκπαιδευτικός συνεργάζεται και με τους άλλους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στο συγκεκριμένο τμήμα και (συνδυαστικά με το ΕΠΕ) αναλαμβάνει :

- τον σχεδιασμό και προγραμματισμό της διδασκαλίας του και
- την εφαρμογή των διαφοροποιημένων παρεμβάσεων.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ

- *Η μάθηση δεν είναι μια παθητική διαδικασία*
- *Όλοι/-ες οι μαθητές/μαθήτριες είναι διαφορετικοί*
- *Η μάθηση δεν είναι αποκλειστικά γνωστική διαδικασία*
- *Στην τάξη, οι μαθητές/μαθήτριες μαθαίνουν να σκέφτονται και πώς να μαθαίνουν*

Τι είναι όμως η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία;

Η Διαφοροποιημένη Διδασκαλία **αναφέρεται** στη **δημιουργία διαφορετικών δρόμων** μέσα από τους οποίους μαθητές/μαθήτριες **με διαφορετικές ικανότητες, ενδιαφέροντα και μαθησιακές ανάγκες** κατακτούν νέες γνώσεις, έννοιες και δεξιότητες ως μέρος της καθημερινής μαθησιακής διαδικασίας.

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία :

- ✓ Περιλαμβάνει τις **προσπάθειες των εκπαιδευτικών να ανταποκριθούν στις διαφορετικές ανάγκες των μαθητών/μαθητριών τους στην τάξη**, με στόχο την επίτευξη της καλύτερης μαθησιακής εμπειρίας.
- ✓ **Επιτρέπει στους μαθητές/τριες να οικειοποιηθούν την ευθύνη της μάθησής τους και προσφέρει ευκαιρίες για ενεργητική και συνεργατική μάθηση.**

Τι δεν είναι διαφοροποιημένη διδασκαλία.

- Δεν ταυτίζεται με την **ειδική αγωγή**
- Δεν ταυτίζεται με την **ατομική ή την εξατομικευμένη διδασκαλία**
(είναι μάθηση που ανταποκρίνεται στις ατομικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητευομένων, λαμβάνοντας υπόψη τα μοναδικά τους χαρακτηριστικά, χαρίσματα, ταλέντα, τις δεξιότητες, κλίσεις και επιθυμίες τους)
- Δεν ταυτίζεται με τον **καθολικό σχεδιασμό για τη μάθηση**
- (υποστηρίζει την ενεργό εμπλοκή όλης της τάξης στη διαδικασία της μάθησης ανεξαρτήτως μαθησιακών διαφορών, δυσκολιών και ικανοτήτων)
- Δεν περιορίζεται σε **προσαρμογές και τροποποιήσεις**
- Δεν ταυτίζεται με **ευκολότερες ερωτήσεις ή λιγότερες ασκήσεις**
- Δεν είναι **απλώς δημιουργική διδασκαλία**
- Δεν σημαίνει **εργασία σε σταθερά 3-4 επίπεδα/ομάδες**
- Δεν συνεπάγεται με **χαοτικό/άναρχο περιβάλλον μάθησης**

Τι είναι διαφοροποιημένη διδασκαλία.

- **Προσαρμογή της διδασκαλίας** πριν οι μαθητές/μαθήτριες αποτύχουν
- Η διαφοροποίηση είναι **οργανικό και μόνιμο στοιχείο και όχι στάδιο της διδασκαλίας**
- Στηρίζεται στη **λεπτομερή, συνολική και διαρκή αξιολόγηση**
- Αξιοποιεί την **ευέλικτη ομαδοποίηση** ("σκόπιμη και στρατηγική ομαδοποίηση των μαθητών/τριών μέσα στην τάξη -και σε συνδυασμό με άλλες τάξεις- με διάφορους τρόπους με βάση την θεματική περιοχή ή/και τον τύπο εργασίας")
- Είναι **συμμετοχική/ενεργητική**
- Είναι **μαθητοκεντρική**

Γιατί είναι απαραίτητη η διαφοροποιημένη διδασκαλία;

- Γιατί δεν υπάρχει **ο/η μέσος/-η μαθητής/τρια**
- Γιατί οι μαθητές/τριες **διαφέρουν σε πολλές διαστάσεις μεταξύ τους**
- Γιατί **η μία αποκλειστικά διδασκαλία αποκλείει από τη μάθηση πολλούς/-ές μαθητές/τριες**
- Η **«κάλυψη της ύλης» δεν σημαίνει και κατανόηση της ύλης**
- Οι μαθητές/τριες κατακτούν τη γνώση μέσα από **ενεργητική μάθηση και την επίλυση προβλημάτων**
- Στην τάξη **διδάσκουμε στους μαθητές/τριες πως να σκέφτονται και να μαθαίνουν**

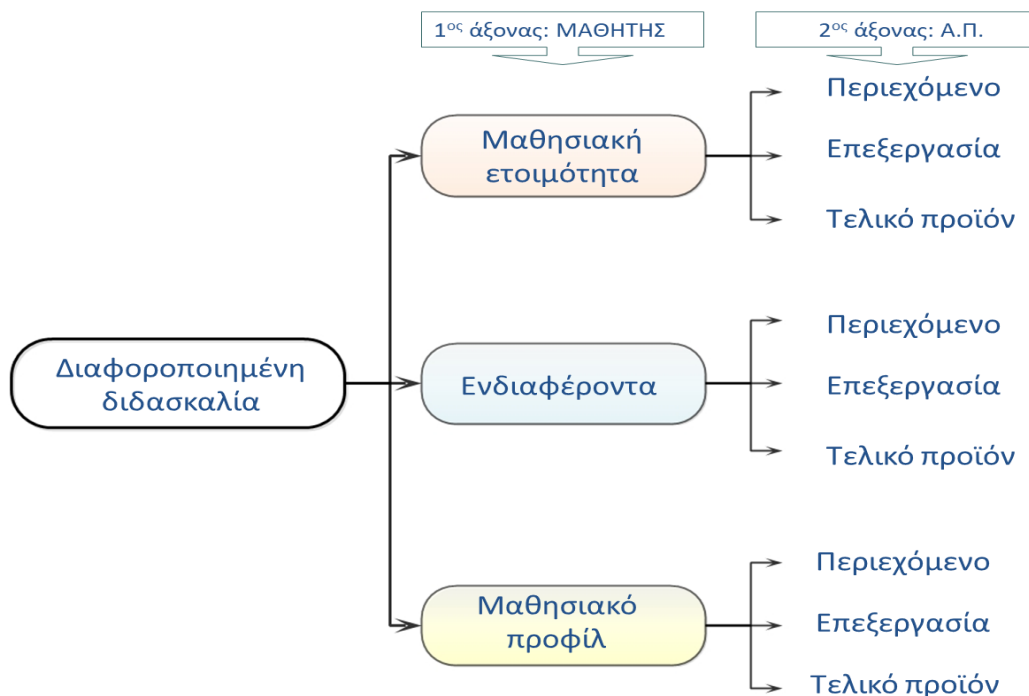
Η διαφοροποιημένη διδασκαλία δεν είναι κάτι νέο.....καθώς:

Εντάσσεται στην έννοια του «**Καθολικού σχεδιασμού μάθησης**», για ισότιμη πρόσβαση όλων στην πληροφορία (Universal Design for Learning) όπου ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί ποικιλία υλικού και μεθόδων, κατά τη μαθησιακή διαδικασία, για να έχουν πρόσβαση όλοι /όλες οι μαθητές/μαθήτριες στη γνώση, ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Ποιες προσαρμογές είναι ωφέλιμο να γίνονται ;
Προσαρμογές – Διαφοροποιήσεις σε ότι αφορά κυρίως:

- το περιεχόμενο της διδασκαλίας
- τη διαδικασία με έμφαση στην οργάνωση της τάξης και των ποικίλων τρόπων εργασίας (ομάδα, δυάδα, ολομέλεια, ατομικά, ευέλικτη ομαδοποίηση, κ.τ.ό.),
  - τη χρήση πολύ αισθητηριακών μεθόδων διδασκαλίας
  - τη ποικιλία διδακτικών εργαλείων
  - το κατάλληλο προσβάσιμο εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και
  - την αξιοποίηση των αποτελεσματικότερων κατά περίπτωση και συνθήκη στρατηγικών διαφοροποίησης,
- του μαθησιακού αποτελέσματος μέσω ποικίλων και διαφορετικών τρόπων έκφρασης και αξιολόγησης αυτών.

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Το ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ προσαρμόζεται σύμφωνα με :

1. **Μαθησιακή ετοιμότητα**
 Η ετοιμότητα δεν ταυτίζεται πάντα με τις έμφυτες ικανότητες του μαθητή, αλλά αντανάκλα τις γνώσεις του και τις δεξιότητες στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο και σε συγκεκριμένη μαθησιακή ενότητα ή δεξιότητα.
2. **Ενδιαφέροντα μαθητή**
 Ορίζονται με βάση την έλξη, την περιέργεια ή ακόμη και το πάθος ενός μαθητή για ένα συγκεκριμένο θέμα ή δεξιότητα.
3. **Μαθησιακό προφίλ**
 Ορίζεται ως ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνει ο μαθητής/η μαθήτρια και μπορεί να διατυπώνεται είτε με βάση τον τύπο της νοημοσύνης είτε με βάση κυρίαρχους τρόπους συλλογισμού.

ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ :

➤ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Η διαφοροποίηση ως προς το περιεχόμενο αναφέρεται:

- α) στο τι πρέπει να μάθει ο μαθητής/τρια (τι θα διδαχθεί)
- β) στον τρόπο με τον οποίο ο μαθητής/τρια αποκτά πρόσβαση στο περιεχόμενο.

➤ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ/ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η διαφοροποίηση ως προς τη διαδικασία / επεξεργασία αναφέρεται:

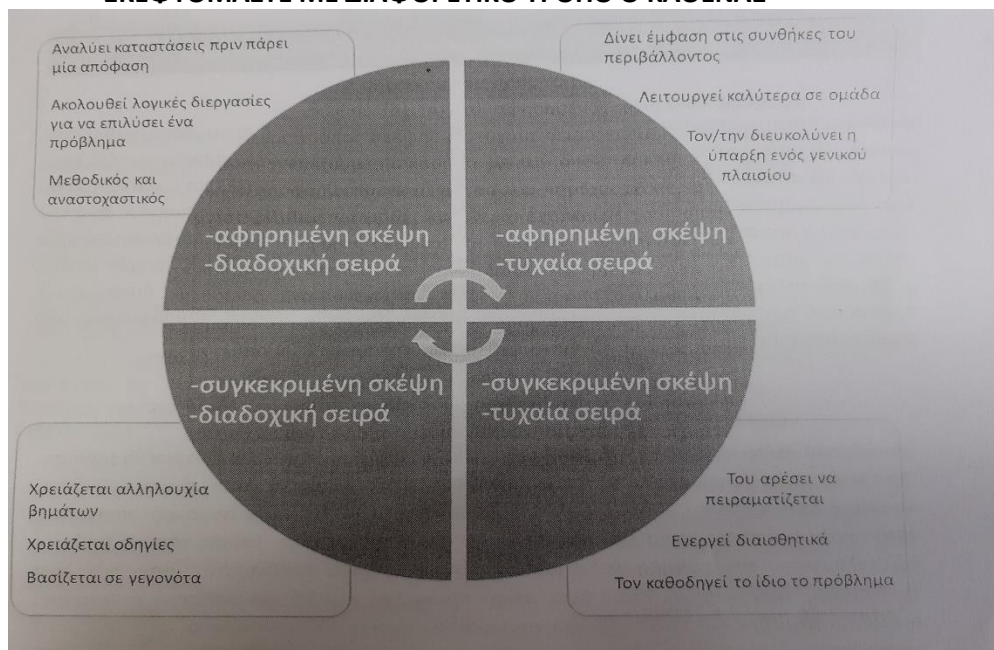
- στις δραστηριότητες ή στις στρατηγικές που παρέχονται στον/στην μαθητή/τρια για να κατακτήσει τη γνώση. Αλλιώς «το πώς» της διδασκαλίας (οπτικό, ακουστικό, κιναισθητικό) με βάση το σχεδιασμό δραστηριοτήτων (π.χ. με την ταξινόμια του Bloom – γνωρίζω, κατανοώ, εφαρμόζω, αναλύω, αξιολογώ, δημιουργώ).

➤ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΕΛΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Η διαφοροποίηση ως προς το τελικό προϊόν αναφέρεται:

στις δραστηριότητες ή στις στρατηγικές που παρέχονται στο/στη μαθητή/τρια για να κατακτήσει τη γνώση. Στο « τρόπο» με τον οποίο θα δείξει τις γνώσεις που απέκτησε. Για π.χ. ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει στους μαθητές/τριες να επιλέξουν να γράψουν μια ιστορία, να φτιάξουν μια αφίσα κ.λπ., να παρουσιάσουν μια άσκηση σε μια εκδήλωση κ.α.

ΣΚΕΦΤΟΜΑΣΤΕ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ Ο ΚΑΘΕΝΑΣ

ΤΥΠΟΙ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

- **Γλωσσική** (τρόποι παραγωγής της γλώσσας, ευαισθησία για λεπτές αποχρώσεις, κανόνες και ρυθμούς της γλώσσας)
- **Λογικομαθηματική** (η ικανότητα να ερευνάς σχέδια, κατηγορίες και σχέσεις)
- **Χωροταξική** (η ικανότητα να παρατηρείς και να χειρίζεσαι νοερά με επιδεξιότητα μια μορφή ή αντικείμενο)
- **Νατουραλιστική/υπαρξιακή** (σχετίζεται με τη φύση και τη σύνδεση της πληροφορίας με τον φυσικό περίγυρο)
- **Μουσική** (η ικανότητα να απολαμβάνεις, να εκτελείς και να συνθέτεις μουσικά κομμάτια)
- **Σωματοκινητική/Κινησθητική** (η ικανότητα να χρησιμοποιείς εξάρτητα και συνδυασμένα τις κινητικές δεξιότητες στα αθλήματα)
- **Διαπροσωπική** (η ικανότητα να καταλαβαίνεις τους άλλους ανθρώπους, να επισημαίνεις τους σκοπούς, τα κίνητρα και τα ενδιαφέροντά τους)
- **Ενδοπροσωπική** (η ικανότητα για κατανόηση των βαθύτερων αισθημάτων, επιθυμιών και ιδεών του εαυτού, Gardner, 1983)

«Όσο κι αν έχουν δεχτεί κριτική για την αξιολογία και την εγκυρότητά τους, οι θεωρίες που αφορούν στους πολλαπλούς τύπους νοημοσύνης δεν παύουν να αντανakλούν τη μοναδικότητα και ετερότητα του κάθε παιδιού, την οποία διαχειριζόμαστε μέσα από τη διαφοροποιημένη διδασκαλία».(Παντελιάδου, 2020)

ΤΟ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΦΙΛ

Διαμορφώνεται από:

1. Το μαθησιακό στυλ
2. Τους τύπους νοημοσύνης
3. Τις πολιτισμικές προτιμήσεις
4. Τις μαθησιακές προτιμήσεις με βάση το φύλο.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.

Τι είναι Δ.Δ.	Τι δεν είναι Δ.Δ.
Ευέλικτη ομαδοποίηση που επιτρέπει στους μαθητές να δουλέψουν με διαφορετικούς συμμαθητές τους με το ίδιο ή διαφορετικό επίπεδο ετοιμότητας ή τα ίδια ή διαφορετικά ενδιαφέροντα	Η κατηγοριοποίηση μαθητών σε ομάδες ικανοτήτων
Ενδιαφέρουσες μαθησιακές δραστηριότητες που εμπλέκουν τους μαθητές και αφορούν τους διδακτικούς στόχους του αναλυτικού προγράμματος, βασιζόμενες στη μαθησιακή ετοιμότητα, τα ενδιαφέροντα και τη μαθησιακή προτίμηση των μαθητών	Απλοποιημένες δραστηριότητες για μαθητές χαμηλής επίδοσης και σύνθετες δραστηριότητες για μαθητές υψηλής επίδοσης
Ποικιλία κατάλληλα σχεδιασμένων μαθησιακών επιλογών που ανταποκρίνονται κάθε φορά στις ανάγκες/δυνατότητες των μαθητών	Ελευθερία επιλογής των μαθητών οποιασδήποτε δραστηριότητας οποτεδήποτε.
Όλοι οι μαθητές δουλεύουν πάνω στους ίδιους μαθησιακούς στόχους με ποικίλους τρόπους και κοινά κριτήρια επιτυχίας	Διαφορετικοί μαθητές δουλεύουν σε διαφορετικούς μαθησιακούς στόχους με διαφορετικά κριτήρια επιτυχίας
Η επίγνωση των μαθητών για τις δυσκολίες και τις δυνατότητές τους η οποία τους κάνει να αυτορρυθμίζουν τη μάθηση τους και να κάνουν συνειδητές επιλογές στη μαθησιακή διαδικασία	Να θεωρούν οι εκπαιδευτικοί δική τους ευθύνη το να αποφασίζουν για το τι θα κάνουν οι μαθητές
Σε μια διαφοροποιημένη τάξη υπάρχουν ρουτίνες, διαδικασίες και συμφωνίες μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών	Ένα χαοτικό και αδόμητο μαθησιακό περιβάλλον

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1. Learning Centers (Κέντρα Μάθησης)

Παράδειγμα διαφοροποίησης μαθήματος με τη στρατηγική των Κέντρων Μάθησης

2. Διαβαθμισμένο Μάθημα

Παράδειγμα Διαβαθμισμένου Μαθήματος (Tiered Lesson)

- 3. Think – Tac – Toe (Τρίλιζα)
-
- 4. Cubing (Κύβοι)
- 5. RAFT (Role Audience Format Topic)
- 6. Γνωρίζω, Κατανοώ, Κάνω (Know, Understand and Do – KUD)
- 7. Total Physical Response Storytelling (TPRS)
- 8. Jigsaw (Συνεργατική Συναρμολόγηση)
- Παράδειγμα διαφοροποιημένου μαθήματος με τη στρατηγική jigsaw
- 9. Frayer Model
- 10. Think - Pair – Share
- 11. Find - Someone - Who (Βρες Κάποιον Που...)
- 11. KWL (Know– Want to know- Learned)
- **12. Η «Φυσική δραστηριότητα» 2'-10' λεπτών στην τάξη** η οποία συμβάλλει στην αύξηση των επιπέδων ΦΚ και του ακαδημαϊκού επιτεύγματος συνάμα.
- Επιπλέον στρατηγικές :

13. Ξεκινώντας από το τέλος (backward planning, 14. Επικέντρωση σε βασικές έννοιες (Big Ideas) , 15. Σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση την ταξινόμια Bloom , 16. Εξερευνήσεις με ενδιαφέρον (Explorations by interest) , 17. Σχεδιασμός με βάση τα ενδιαφέροντα, 18. Σταθμοί μάθησης/εργασίας, 19. Projects, 20. Μάθηση βασισμένη στην έρευνα, 21 . Μάθηση με βάση την επίλυση προβλήματος, 22. Αξιολόγηση, 23. Δυνατότητα επιλογής τελικού προϊόντος , 24. Προσαρμογή ρυθμού εργασίας, 25. Χρήση διαβαθμισμένων δραστηριοτήτων, 26. Αναλογίες, μεταφορές και οπτικές αναπαραστάσεις , 27. Προσεγγίσεις «από το όλο στο μέρος» και «από το μέρος στο όλο» , 28. Επαναδιδασκαλία δεξιοτήτων , 29. Εμπλουτισμός περιεχομένου - content enhancement , 30. Σύμπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος - Compacting curriculum , 31. Αξιοποίηση διαφορετικών μαθησιακών προτιμήσεων (π.χ. Gardner), 32. Χρήση ποικιλίας υλικών

Μέσα διαφοροποιημένης διδασκαλίας

1. Games to practice 2. Αξιοποίηση ερωτημάτων των μαθητών 3. Ιστοεξερευνήσεις/ WebQuests 4. Λογοτεχνικοί κύκλοι 5. Προσαρμογή των οδηγιών 6. Σκαλωσιά/ Scaffolding 7. Φυσική δραστηριότητα 8. Χρήση μίνι διδασκαλιών για συγκεκριμένες δεξιότητες 9. Γραφικοί οργανωτές/εννοιολογικοί χάρτες 10. Προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι 11. 3-2-1 Summarizer/ 3 πράγματα που έμαθα, 2 τρόποι που μπορώ να τα αξιοποιήσω, 1 απορία 12. 4 γωνιές/ Four Corners 13. Frayer model 14. Homework checkers 15. Inside-Outside Circle 16. Just in Time Teaching (JiTT) 17. Learning badges/ κονκάρδες 18. Pass the Ball/ Πάσες ερωτήσεων 19. RAFT 20. Κολλητοί ανάγνωσης 21. Think-Pair-Share 22. Think-Tac-Toe 23.

Βιντεοσκοπημένο και μαγνητοφωνημένο υλικό 24. Διαγράμματα KWL 25. Διαπραγμάτευση κριτηρίων/ **Μαθησιακά συμβόλαια** 26. Δραστηριότητες αναφοράς/σφουγγάρι- anchoring 27. **Αναλυτικό, δημιουργικό ή πρακτικό τελικό προϊόν, οπτικό, ακουστικό ή κιναισθητικό προϊόν** 28. Έκθεση 1 λεπτού/ One Minute Essay 29. Υλικό διαφορετικής αναγνωστικής δυσκολίας 30. Ημερολόγιο μάθησης 31. Καθοδηγούμενες σημειώσεις 32. Κάρτες απάντησης/ Κάρτες Ναι/όχι, thumb it/ 33. Κάρτες εισόδου/ εξόδου 34. Κύβοι/ Cubing 35. Κύκλοι ενδιαφέροντος 36. Λίστα με λέξεις κλειδιά πριν τη διδασκαλία 37. Λίστες ελέγχου 38. Μενού 39. Μνημονοκάρτες 40. Οδηγοί μελέτης 41. **Παιχνίδι ρόλων** 42. Περίληψη βασικών ιδεών 43. Πίνακες επιλογών 44. Πολλαπλά κείμενα 45. **Προσομοίωση** 46. Προσωπική ατζέντα 47. Ρολόγια ραντεβού 48. **Ρουμπρίκες** 49. Σωκρατικό σεμινάριο

ΤΟ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Βασικά χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού μαθησιακού περιβάλλοντος (Hattie, 2012 και Tomlinson & Moon, 2013):

- **Εμπιστοσύνη** μεταξύ των μελών της τάξης και πίστη ότι ο καθένας μπορεί να μάθει
- **Σεβασμός στις ανάγκες** των μαθητών/τριών
- **Επένδυση στην προσπάθεια** να μάθουν οι μαθητές/τριες και να αναδειχθούν οι δυνατότητές τους
- **Παροχή ευκαιριών** στους/στις μαθητές/τριες να κάνουν αξιόλογες προσπάθειες με διαφορετικούς τρόπους
- **Επιμονή στους στόχους** και στην προσπάθεια για ανέλιξη
- **Αναστοχαστική στάση** για να αξιοποιηθούν οι παρατηρήσεις

ΤΑΞΗ = ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

- **Αξιολόγηση: συνεχής, συστηματική**, βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με τη διδασκαλία (Tomlinson, 2001, 2005)
- **Αρχική-Διαγνωστική:** πληροφορίες για τις γνωστικές ικανότητες, προηγούμενη γνώση των μαθητών/τριών για το θέμα που θα διδαχθούν, τα ενδιαφέροντά τους, τη μαθησιακή τους προτίμηση, τις δυσκολίες και τις δυνατότητες, τη ψυχοκοινωνική προσαρμογή και συνθήκες οικογενειακού περιβάλλοντος
- **Διαμορφωτική αξιολόγηση:** να δει ο εκπαιδευτικός αν οι μαθητές/μαθήτριες πέτυχαν τους στόχους τους
- **Ανακεφαλαιωτική αξιολόγηση:** το αποτέλεσμα σε σχέση με τους γενικότερους στόχους της ενότητας (λ.χ. υπάρχουν σημεία που δείχνουν ότι ο μαθητής έχει κατανοήσει λάθος ή έχει κενά; ...)
- **Αυτοαξιολόγηση – διαφοροποιημένη αξιολόγηση**

Η «φιλοσοφία» της εκπαιδευτικής παρέμβασης:

Όλοι οι άνθρωποι μπορούν να μάθουν και να εξελιχθούν με διαφορετικό τρόπο, μέσω διαφορετικών διαδρομών, προσεγγίσεων, μεθόδων, μέσων και υλικών.

Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα να διατηρήσουν την ταυτότητά τους.

Η ισχύς εν τη ενώσει :

Η συνδιδασκαλία ως συνεργατική δράση μπορεί να αποκτήσει δυναμική η οποία προάγει την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου.

Η Συμπερίληψη (Inclusion) συνίσταται:

στη διασφάλιση της πρόσβασης στην ισότιμη συμμετοχή στην **αλλαγή** του σχολείου ώστε να μπορούν όλοι να **«μάθουν μαζί»** διαμέσου της ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς διακρίσεις
Στο **Σχολείο για όλους**: όλοι είναι ευπρόσδεκτοι όλοι σέβονται τη διαφορετικότητα όλοι έχουν το δικαίωμα να διατηρήσουν την ταυτότητά τους

Στο **Σχολείο για όλους** απαιτούνται: κατάλληλες μέθοδοι και πρακτικές διδασκαλίας, κατάλληλα προγράμματα σπουδών κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό.

Παιδαγωγική αρχή της Συμπερίληψης: οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και δυσκολίες δεν πρέπει να αποκλείονται, αλλά **να εντάσσονται** στις **κοινότητες μάθησης** των συνομηλίκων τους. *Η γνώση δεν είναι ατομικό επίτευγμα, αλλά αποτέλεσμα συμμετοχής σε κοινωνικές δραστηριότητες και προϊόν διαπραγμάτευσης και συναίνεσης (κοινωνική αλληλεπίδραση).*

Εκπαιδευτικό περιβάλλον συμπερίληψης: ενθαρρύνει διδακτικές πρακτικές από τις οποίες μπορούν να ωφεληθούν όλοι οι μαθητές. Μία τέτοια πρακτική είναι η **συνεργατική διδασκαλία –συνδιδασκαλία**. (Stefanidis, A., & Strogilos, V. 2015, Cook L. & Friend M. 2010, Acedo, C., Amadio, M., Opertti, R. et al. 2008, Mitchell D. 2008, Παντελιάδου Σ. Μπότσας Γ. 2007, Frederickson & Cline, 2002)

Η **Συνδιδασκαλία** στη διεθνή εκπαιδευτική σκηνή αφορά κυρίως το χώρο της ειδικής αγωγής και του μοντέλου της συνεκπαίδευσης παιδιών με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη συνήθη σχολική τάξη από δύο εκπαιδευτικούς της Γενικής και της Ειδικής Αγωγής ταυτόχρονα, οι οποίοι διδάσκουν σε ανομοιογενή ομάδα παιδιών, **συναποφασίζουν και μοιράζονται την ευθύνη για την εκπαίδευσή τους** (Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής 2003, Cook L. & Friend M.2010).

Συνδιδασκαλία στην τάξη μεικτής δυναμικότητας Γιατί;

Ο συγκερασμός των δεξιοτήτων και γνώσεων των εκπαιδευτικών αποτελεί ένα δυναμικό πλαίσιο, το οποίο παρέχει δυνατότητες για άμεση βελτίωση της μαθησιακής διαδικασίας αλλά και της διδακτικής μεθοδολογίας
(Roth & Tobin, 2004)

Επιπλέον, από συνεντεύξεις των ίδιων των εκπαιδευτικών που δίδαξαν συνεργατικά προκύπτει ότι η συνδιδασκαλία βοηθάει τους εκπαιδευτικούς να καλύψουν βασικές ψυχολογικές ανάγκες του «ανήκειν», της διασκέδασης, της επιλογής, της ενδυνάμωσης και της επιβίωσης ενώ οι μαθητές μιμούμενοι τις δεξιότητες συνεργασίας των εκπαιδευτικών μπορούν να αποκτήσουν ικανότητες για συνεργατική μάθηση (Santamaria & Thousand 2004).

Πώς;

Διδασκαλία & Υποστήριξη (Alternate Teaching & Supporting)

Παράλληλη Διδασκαλία (Parallel Teaching)

Σταθμοί Διδασκαλίας (Station Teacher)

Εναλλακτική Διδασκαλία (Alternate Teaching)

Συμπληρωματική Διδασκαλία (Complementary Teaching)

Ομαδική Διδασκαλία (Team Teaching)

Ευέλικτη Ομαδοποίηση (Flexible Grouping) (Friend & Cook 2003, McLaughlin 2002, Sindelar 1995)

ΕΝΑ ΣΧΟΛΕΙΟ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Συμπερίληψη

Συνεκπαίδευση

Ισότιμη εκπαίδευση

Συμμετοχική εκπαίδευση

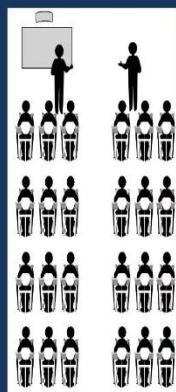
Αποφυγή του αποκλεισμού των μαθητών/τριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρία από το σχολικό περιβάλλον

Η Συνδιδασκαλία στη διεθνή εκπαιδευτική σκηνή αφορά κυρίως το χώρο της ειδικής αγωγής και του μοντέλου της συνεκπαίδευσης παιδιών με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη συνήθη σχολική τάξη από δύο εκπαιδευτικούς της Γενικής και της Ειδικής Αγωγής ταυτόχρονα, οι οποίοι διδάσκουν σε ανομοιογενή ομάδα παιδιών, συναποφασίζουν και μοιράζονται την ευθύνη για την εκπαίδευσή τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Ειδικής Αγωγής 2003, Friend, M. 2000, 2008 κ.ά).

ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ (M. Friend)

1. ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ:

Οι δύο εκπαιδευτικοί σχεδιάζουν και εκτελούν μαζί τη διδασκαλία σε δύο ετερογενείς ομάδες παιδιών που αποτελούνται από το $\frac{1}{2}$ του αριθμού των παιδιών η καθεμία. Οι διδακτικές πρακτικές μπορεί να διαφέρουν και τα μέλη των ομάδων παραμένουν σταθερά.

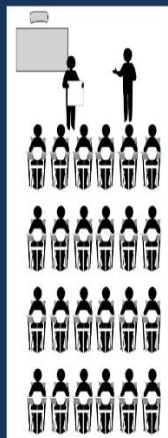
2. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΣΕ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΜΑΘΗΣΗΣ :

Οι δύο εκπαιδευτικοί μοιράζουν το περιεχόμενο και τους μαθητές και διδάσκουν ο καθένας αυτό που του αναλογεί, αλλά μπορούν περιστασιακά να επαναλάβουν τη διδασκαλία, αλλάζοντας ομάδα μαθητών. Μπορεί να υπάρχει ένας τρίτος σταθμός μάθησης όπου οι μαθητές μπορούν να δουλεύουν ανεξάρτητοι, εφαρμόζοντας τεχνικές αλληλοδιδασκαλίας, αξιοποίησης νέων τεχνολογιών κτλ.

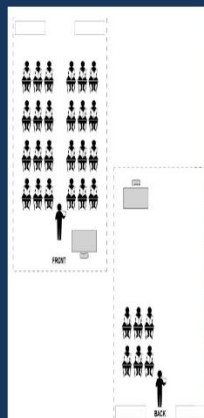
3. Η ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ :

Οι δύο εκπαιδευτικοί λειτουργούν ως «ένα μυαλό σε δύο σώματα» καθώς προετοιμάζονται και διδάσκουν μαζί το ίδιο περιεχόμενο.

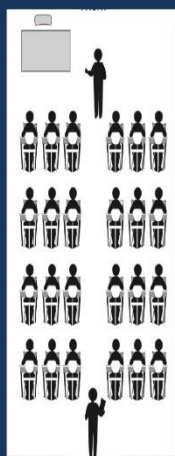
4. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Ο ένας εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τη διδασκαλία στη μεγάλη ομάδα των μαθητών και ο άλλος υποστηρίζει τη μικρότερη ομάδα, η οποία μπορεί να ασχοληθεί και με διαφορετικές δραστηριότητες (προετοιμασία εργασίας για επίδειξη στην τάξη, ξεκούραση, παρουσίαση του περιεχομένου του μαθήματος με διαφορετική διδακτική στρατηγική ή μέθοδο)

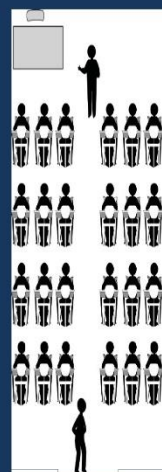
5. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Ο ένας εκπαιδευτικός διδάσκει ενώ ο άλλος συστηματικά συγκεντρώνει δεδομένα και στοιχεία που έχουν συμφωνήσει από κοινού ότι είναι σημαντικά.

6. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ «ΔΙΔΑΣΚΩ ΚΑΙ ΒΟΗΘΩ»

Ο ένας εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να διδάξει ενώ ο άλλος συστηματικά βοηθά τους μαθητές όταν προκύψει ανάγκη. Οι ρόλοι των δύο εκπαιδευτικών αλλάζουν.

Για να είναι αποτελεσματική η Συνδιδασκαλία:

- Σχεδιασμός και προγραμματισμός (χρόνος/διδακτικό αντικείμενο)
- Συμπόρευση και συμφωνία (παιδαγωγική προσέγγιση/διδακτικοί στόχοι/προσδοκώμενα αποτελέσματα)
- Αξιολόγηση/αποτίμηση/ανατροφοδότηση (ικανοποιούνται οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών/των μαθητών; Πραγματοποιείται νέος σχεδιασμός και προγραμματισμός;)

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την εφαρμογή της συνδιδασκαλίας στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης:

- Θεσμική κατοχύρωση της συνδιδασκαλίας
- Προσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε πρακτικές συνδιδασκαλίας
- Εθελοντική συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη συνδιδασκαλία

Καλές πρακτικές - Συνεργατικές διδασκαλίες-συνδιδασκαλίες εκπαιδευτικών στο Ν. Σερρών

Συνεκπαίδευση μαθητών με και χωρίς αναπηρία

Είναι ερευνητικά αποδεδειγμένο ότι η συνεκπαίδευση μαθητών με και χωρίς αναπηρία στα διαφορετικά διδακτικά αντικείμενα της σχολικής κοινότητας **μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση θετικής στάσης και να διευκολύνει την αλληλοαποδοχή όλων των μαθητών.** Η Sherrill (1998), υποστηρίζει ότι **το μάθημα της φυσικής αγωγής, ενδείκνυται και μπορεί να δημιουργήσει ένα κατάλληλο περιβάλλον αλληλεπίδρασης και κλίματος αλληλοαποδοχής στο γενικό. Από την άλλη τα αγγλικά σαν διδακτικό αντικείμενο δίνουν τη δυνατότητα γνωριμίας και επικοινωνίας των μαθητών με κοινωνίες διαφορετικής κουλτούρας και νοοτροπίας.**

1. Φαντάσου το Ιδανικό, Κάνε το Πραγματικό - Παναγιώτου Ά. & Γκένιου Θ. (2016). Δημοσίευση στο 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ειδικής Αγωγής

Σκοπός του Προγράμματος συνεκπαίδευσης: ήταν η γνωριμία των μαθητών με και χωρίς αναπηρία μέσω της συνδιδασκαλίας τους στα μαθήματα της φυσικής αγωγής και της αγγλικής φιλολογίας με στόχο τη **διαμόρφωση θετικών στάσεων έναντι των παγιωμένων αντιλήψεων των μαθητών των δύο σχολείων ως προς το διαφορετικό**, έτσι όπως αυτό εκφράζεται μέσα από τα στερεότυπα της κοινωνίας με προεκτάσεις στη σχολική κοινότητα, στη γενική και ειδική αγωγή, υπό το πρίσμα των θεμελιωδών αξιών που διέπουν την λειτουργία της Ε.Ε.

Μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενός ειδικού και ενός γενικού σχολείου **συμμετείχαν σε συνδιδασκαλίες στα μαθήματα της φυσικής αγωγής και της αγγλικής γλώσσας τα οποία έλαβαν χώρα στους χώρους και των δύο σχολείων αντίστοιχα.** Οι συνδιδασκαλίες

πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο συμμετοχής των δύο εκπαιδευτικών των συγκεκριμένων σχολείων σε ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα με τίτλο: 'Teachers for Europe' που προσπάθησαν να προωθήσουν τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην έρευνα συμμετείχαν 32 μαθητές Α' και Β' Λυκείου ηλικίας 15 και 16 ετών (22 μαθητές γενικού σχολείου και 10 μαθητές ειδικού σχολείου) της Βορείου Ελλάδος. Οι μαθητές του ειδικού σχολείου που επιλέχθηκαν για να συμμετέχουν είχαν δείκτη νοημοσύνης λίγο πιο κάτω από το φυσιολογικό (Δ.Ν.: 65-79). Ο τίτλος που δόθηκε στο πρόγραμμα ήταν: "Φαντάσου το Ιδανικό, Κάνε το Πραγματικό" και η εφαρμογή του διήρκεσε δύο μήνες. Στόχος ήταν η ανάπτυξη του σεβασμού στη διαφορετικότητα από μαθητές οι οποίοι θα δραστηριοποιηθούν μελλοντικά ως ενεργοί πολίτες. **Ως προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου τέθηκε η αποκόμιση θετικών ατομικών και συλλογικών εμπειριών σε σχέση με το άγνωστο, το αλλιώτικο, το διαφορετικό το οποίο και επετεύχθη όπως φάνηκε από την** εκτίμηση των στάσεων των μαθητών και των δύο σχολείων έγινε μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίου κλειστού τύπου με **4/θμια κλίματα τύπου Likert**.

Ο σχεδιασμός (επιλογή δράσεων/δραστηριοτήτων) και η εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος βασίστηκε στις κοινωνικο πολιτισμικές προσεγγίσεις σύμφωνα με τις οποίες η μάθηση και η αλλαγή στάσης είναι το αποτέλεσμα της προσέγγισης του διαφορετικού, της αλληλεπίδρασης, της συμμετοχής σε κοινωνικές ομάδες και της απόκτησης ατομικών εμπειριών μέσα από τις αξίες της Ε.Ε. Οι μαθητές, κατά τη διάρκεια της συμμετοχής τους στο πρόγραμμα, είχαν την ευκαιρία να αποκτήσουν γνώση σε σχέση με τις προ υπάρχουσες εμπειρίες τους, να συνεργαστούν, να ανταλλάξουν απόψεις με συνομήλικους τους και να εφαρμόσουν αυτά που έμαθαν σε ένα μαθησιακό περιβάλλον το οποίο εκ νέου δημιουργήθηκε(συνδιδασκαλία μαθητών με και χωρίς αναπηρία). Η πολυτροπικότητα, η συνεργατικότητα και η βιωματικότητα αποτέλεσαν τους βασικούς πυλώνες εφαρμογής του προγράμματος. Ένας χάρτης συνεργασίας των δύο σχολείων αποτέλεσε το τελικό προϊόν του προγράμματος. **Συμπερασματικά** η τοποθέτηση παιδιών με αναπηρία στην τάξη του γενικού σχολείου τους δίνει ίσες δυνατότητες και ευκαιρίες για συμμετοχή σε δραστηριότητες και καταστάσεις που βιώνουν τα άλλα παιδιά της ηλικίας τους. Έτσι μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη μιας ομάδας, που αποτελείται από παιδιά με και χωρίς αναπηρία, σε πολλές σχολικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα για τα παιδιά με αναπηρία να νοιώθουν ότι είναι αποδεκτά από την ομάδα και από την κοινωνία γενικότερα (Mrug & Wallander, 2002) και για τα παιδιά χωρίς αναπηρία να γνωρίσουν τη διαφορετικότητα και να ξεπεράσουν τυχόν προκαταλήψεις. Η διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στα άτομα με αναπηρία και η αποδοχή τους σε όλους τους τομείς της κοινωνίας αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

1. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα Συμπερίληψης στη Φυσική Αγωγή (2022-2023)

Ένα πιλοτικό πρόγραμμα ένταξης των μαθητών με αναπηρία στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής υλοποιήθηκε από 1/3/2023 σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Σερρών. Στόχος του προγράμματος είναι στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής η ταυτόχρονη συνεκπαίδευση μαθητών με αναπηρία (που φοιτούν σε Ειδικά Σχολεία) και μαθητών χωρίς αναπηρία (που φοιτούν σε Γενικά Σχολεία) και συγκεκριμένα στα γνωστικά αντικείμενα της Καλαθοσφαίρισης, του Ποδοσφαίρου και του Παραδοσιακού χορού.

Τόσο πριν όσο και μετά την υλοποίηση του προγράμματος καταγράφηκαν οι απόψεις/αντιλήψεις αλλαγής στάσης των μαθητών/τριων απέναντι στην αναπηρία και ο βαθμός ικανοποίησής τους από τη συνεργατική αυτή διαδικασία.

Το πιλοτικό πρόγραμμα που έχει τίτλο «**Ιστορίες συμπερίληψης στη Φυσική Αγωγή**» σχεδιάστηκε από τον Δεκέμβριο 2022 με την επίβλεψη της Περιφερειακής Δ/σης Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας & του Περιφερειακού Δ/ντη κ. Θωμά Μπαχαράκη, τη συνεργασία του ΤΕΦΑΑ Σερρών & της επιστημονικά υπεύθυνης Καθηγήτριας κ. Χριστίνας Ευαγγελινού και του 4ου ΠΕΚΕΣ Κεντρικής Μακεδονίας. Υλοποιήθηκε με τη συμμετοχή δέκα σχολείων Γενικής Εκπαίδευσης (6 Δημοτικά, 2 Γυμνάσια, 2 Λύκεια) και δύο Ειδικής Εκπαίδευσης (Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Σερρών, Ε.Ε.Ε.Κ. Σερρών) και φυσικά με την καθοριστική συμβολή των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής (Χρήστου Δεληγιαννίδη, Λεμονιάς Κεσούλη, Κώστα Βουνζουλάκη, Χρήστου Μονόχειρ, Δημήτρη Μερτζανίδη, Μαρίας Καραμάνου, Στράτου Κρατούνα, Θωμά Καραγκιόζη, Περικλή Στύλα, Τάνιας Αμαξηλάτη, Άκη Μορφακίδη, Βασίλη Μανάφη, Γιάννη Δαρνάκα, Αρετής Τέζα), των Δ/ντών-ντριών των παραπάνω σχολείων και των συνεργατών της κ. Ευαγγελινού.

Ενδεικτικό Πλάνο (ανά βδομάδα)	ΕΕΕΕΚ	
1^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 6-10/3 (Τρίτη 7/3)	5 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΠΑΣΚΕΤ 1 ^ο	2 ^ο ΕΠΑΛ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ 1 ^ο
2^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 13-17/3 (Τρίτη 14/3)	5 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΠΑΣΚΕΤ 2 ^ο	2 ^ο ΕΠΑΛ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ 2 ^ο
3^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 20-24/3 (Τρίτη 21/3)	5 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΠΑΣΚΕΤ 3 ^ο	2 ^ο ΕΠΑΛ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ 3 ^ο
4^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 27-31/3 (Τρίτη 28/3)	6 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ 1 ^ο	2 ^ο ΓΕΛ ΜΠΑΣΚΕΤ 1 ^ο
5^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 3-7/4 (Τρίτη 4/4)	6 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ 2 ^ο	2 ^ο ΓΕΛ ΜΠΑΣΚΕΤ 2 ^ο
6^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 24-28/4 (Τρίτη 25/5)	6 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ 3 ^ο	2 ^ο ΓΕΛ ΜΠΑΣΚΕΤ 3 ^ο
7^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 1-5/5 (Τρίτη ή Τετάρτη)		
8^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 8-11/5 (Τρίτη ή Τετάρτη)		
9^η ΕΒΔΟΜΑΔΑ 15-19/5 (Τρίτη ή Τετάρτη)		

Μετακινήσεις Ειδικών Σχολείων (με ενδεικτική σειρά παράδοσης μαθητών) προς:

Εβδομάδες 1 ^η , 2 ^η και 3 ^η	2ο ΕΠΑΛ, 7 ^ο ΔΣ (όμορα), 5 ^ο Γυμνάσιο, 20 ^ο ΔΣ, (βόρεια-Δυτικά),
Εβδομάδες 4 ^η , 5 ^η και 6 ^η	2 ^ο ΓΕΛ, 13 ^ο ΔΣ (όμορα) 6ο Γυμνάσιο, 2 ^ο ΔΣ (πάνω στο δρόμο) -
Εβδομάδες 7 ^η , 8 ^η και 9 ^η :	ΔΣ Νέου Σκοπού, ΔΣ Νεοχωρίου (στον ίδιο οδικό άξονα). 5 ^ο ΓΕΛ και 3ο Γυμνάσιο: Εάν δεν γίνουν λόγω λήξης σχολικής χρονιάς. Θα μπορούσαν να αντικατασταθούν με δυο Δημοτικά Σχολεία

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΣΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ - ΟΔΗΓΙΕΣ ΙΕΠ

Βασικές κατευθύνσεις που είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας της ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ είναι: οι στρατηγικές, οι πρακτικές και οι διαδικασίες διαφοροποίησης .

Για τις εν λόγω διαφοροποιήσεις λαμβάνονται υπόψη αφενός το ατομικό μαθησιακό προφίλ κάθε μαθητή/τριας, όπως αυτό προκύπτει από την εκπαιδευτική αξιολόγηση ολιστικού χαρακτήρα (αρχική, διαμορφωτική μέσω αναστοχαστικής διαδικασίας και τελική) και αφετέρου το σύνολο των μαθητών/τριών της τάξης και το πλαίσιο στο οποίο λαμβάνει χώρα η διδασκαλία.

Η εκπαιδευτική αξιολόγηση διεξάγεται από τις/τους εκπαιδευτικούς της τάξης και σε συνεργασία με το Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό (Ε.Ε.Π.) ή και το Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό (Ε.Β.Π.), στην περίπτωση των σχολικών μονάδων που υποστηρίζονται από αυτό, συνεκτιμώντας το κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο του/της μαθητή/τριας, τα βιώματα και τις εμπειρίες, τις πληροφορίες που συλλέγονται από τους γονείς/κηδεμόνες ή και άλλους θεραπευτές ή ειδικούς που εμπλέκονται στην εκπαίδευση και φροντίδα του/της μαθητή/τριας.

Επίσης, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η «γνωμάτευση» του οικείου Κέντρου Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.) ή αναγνωρισμένου δημόσιου Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου ή, ελλείψει των προαναφερθεισών περιπτώσεων γνωμάτευσης, το ενδεχόμενο πόρισμα της αρμόδιας Επιτροπής Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.) Για την υποστήριξη της αξιολογικής διαδικασίας των μαθητών/τριών παρέχονται στη συνέχεια, ενδεικτικά, οδηγίες εκπαιδευτικών και μια ποικιλία εναλλακτικών τρόπων, μέσων και εργαλείων αξιολόγησης (βλέπε Β. Υποστηρικτικό υλικό).

Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο της διδασκαλίας διερευνώνται και λαμβάνονται υπόψη οι δυνατότητες των μαθητών/τριών, τα ενδιαφέροντά τους, τα ταλέντα τους και οι κλίσεις τους καθώς και οι ατομικοί ρυθμοί ανταπόκρισής τους προκειμένου να παρέχεται ο χρόνος που απαιτείται για κάθε μαθητή/τρια, να διασφαλίζεται η ενεργός εμπλοκή τους και να εκφράζεται το δυναμικό τους στον μέγιστο δυνατό βαθμό.

Βασικός στόχος της διδασκαλίας με βάση τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού για τη μάθηση αποτελεί ο εκ των προτέρων σχεδιασμός της διδασκαλίας, ώστε να διασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών/τριών της τάξης επιτρέποντας πολλαπλούς τρόπους αναπαράστασης της γνώσης/περιεχομένου διδασκαλίας, πολλαπλούς τρόπους έκφρασης και εμπλοκής και όχι οι εκ των υστέρων προσαρμογές των δραστηριοτήτων ή των διδακτικών πρακτικών που σχεδιάστηκαν στο πλαίσιο της διδασκαλίας.

Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων:

α) η εννοιολογική πλαισίωσή τους, ώστε να διασφαλίζεται πως το περιεχόμενο γίνεται κατανοητό αξιοποιώντας την προηγούμενη εμπειρία, γνώση και βιώματα των μαθητών/τριών,

β) το επικοινωνιακό κίνητρο, αν δηλαδή υπάρχει κίνητρο, ενδιαφέρον για επικοινωνία από τους ίδιους τους μαθητές και τις ίδιες τις μαθήτριες, (εξετάζεται αν οι δραστηριότητες συνδέονται με τα ενδιαφέροντά τους και τις δυνατότητές τους),

γ) ο πολύ-αισθητηριακός χαρακτήρας των δραστηριοτήτων, αξιοποιώντας πολλαπλούς και εναλλακτικούς τρόπους έκφρασης, δράσης, επικοινωνίας και εργασίας,

δ) η δυνατότητα διαφορετικών κινητικών επιλογών, εναλλαγή κίνησης και στατικότητας στις δράσεις ανάλογα με το πλαίσιο της τάξης (βλέπε Β. υποστηρικτικό υλικό).

Επίσης, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει, εκ των προτέρων, να έχουν συμβουλευθεί το Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης (Ε.Π.Ε.), το οποίο συνοδεύει την εκάστοτε γνωμάτευση και στο οποίο μπορεί να περιλαμβάνονται και οι ειδικές ρυθμίσεις, διευθετήσεις ή αναγκαίες εύλογες προσαρμογές, ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες, για την απρόσκοπτη συμμετοχή των μαθητών/τριών στην εκπαιδευτική διαδικασία, στις κάθε είδους εξετάσεις των σχολικών μονάδων της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, καθώς και στις εισαγωγικές εξετάσεις στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως η παροχή περισσότερου χρόνου, η χρήση υποστηρικτικών τεχνολογιών και η παροχή των θεμάτων σε προσβάσιμη μορφή (άρθρο 5, παρ. 4, ν. 3699/2008, Α' 199).

Το Ε.Π.Ε. των μαθητών/τριών, σύμφωνα και με τα διεθνή πρότυπα και δεδομένα, θα πρέπει να σχεδιάζεται διεπιστημονικά και συνεργατικά από το ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ. ή την Ε.Δ.Υ. με τους/τις εκπαιδευτικούς της τάξης (στην περίπτωση που εμπλέκονται πολλοί εκπαιδευτικοί ή πολλές ειδικότητες ορίζεται από κοινού ένας/μία συντονιστής/τρια) ή και το Ε.Ε.Π. και το Ε.Β.Π. (στις περιπτώσεις των σχολείων που στελεχώνονται με Ε.Ε.Π. και Ε.Β.Π.), τους γονείς, τους ειδικούς επιστήμονες που ενδεχομένως υποστηρίζουν τον/την μαθητή/τρια και εκτός σχολείου, τον/τη διευθυντή/ντρια του σχολείου (θα πρέπει να μεριμνά, οι μαθητές/τριες που φοιτούν στο σχολείο να ακολουθούν το ατομικό τους πρόγραμμα και να τους παρέχεται η αναγκαία υποστήριξη για τη συνολική ανάπτυξή τους) με τη συμμετοχή και των ίδιων των μαθητών/τριών στον βαθμό που είναι εφικτό.

Ως προς το περιεχόμενο του Ε.Π.Ε., προτείνεται να περιλαμβάνει: α) στοιχεία μαθητή, γονέων και συμμετεχόντων στη σύνταξη του Ε.Ε.Π., β) ημερομηνίες συναντήσεων, γ) την παρούσα κατάσταση του/της μαθητή/τριας σε όλους τους τομείς ανάπτυξης (αυτοεξυπηρέτηση, κοινωνικοσυναισθηματικό, κινητικό, γνωστικό, γλωσσικό συμπεριλαμβανομένης και της προϋπάρχουσας γνώσης στα διαφορετικά μαθησιακά/γνωστικά αντικείμενα, όπως προκύπτει από την αξιολογική διαδικασία, δ) το μαθησιακό προφίλ του/της μαθητή/τριας-στυλ μάθησης, τις δυνατότητές τους, τα ενδιαφέροντα και τα ταλέντα τους, ε) τις αξιολογικές διαδικασίες (μέσα και τρόποι αξιολόγησης), στ) μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους στόχους ανά τομέα ανάπτυξης και γνωστικό αντικείμενο με ημερομηνία έναρξης και κατάκτησης αυτών, ζ) το προτεινόμενο εκπαιδευτικό πλαίσιο, τους τομείς εκπαιδευτικών προτεραιοτήτων και τις προτεινόμενες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις και προσαρμογές, η) τις αναγκαίες πρόσθετες υπηρεσίες ειδικής αγωγής και επιπρόσθετα υποστηρικτικά μέσα, τεχνολογίες και πόρους (ανθρώπινοι και υλικοί) εντός και εκτός σχολείου και ενδεικτική διάρκειά τους, θ) το ενδεχόμενο πρόγραμμα μετάβασης του/της μαθητή/τριας σε άλλο εκπαιδευτικό ή κοινωνικό πλαίσιο, ι) την ημερομηνία που τίθεται σε ισχύ και τις ημερομηνίες επαναξιολόγησής του για ανασχεδιασμό, κατόπιν αναστοχαστικής αξιολόγησης της ατομικής πρόόδου του/της μαθητή/τριας, αλλά και των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και πρακτικών που υλοποιήθηκαν κατά τη διδασκαλία. Προτείνεται, επίσης, οι εκπαιδευτικοί να ενημερώνονται για το ιατρικό ιστορικό του/της μαθητή/τριας που ενδέχεται να επηρεάζει τη μαθησιακή του/της πορεία. Το Ε.Π.Ε. αποτελεί εμπιστευτικό έγγραφο.

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας προτείνονται συνεργατικά μοντέλα διδασκαλίας. Ειδικότερα, κρίνεται απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών της τάξης και του σχολείου καθώς και με το Ε.Ε.Π. και Ε.Β.Π., αλλά και μεταξύ του σχολείου και της οικογένειας και άλλων υποστηρικτικών φορέων της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Κατά τη διδασκαλία οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται σε επίπεδο σχεδιασμού της διδασκαλίας, εφαρμογής και αξιολόγησης. Οι ρόλοι τους είναι ισότιμοι και είναι σημαντικό να μην παραπέμπουν σε ένα μοντέλο «ηγέτη-βοηθού». Σε περίπτωση συνδιδασκαλίας υιοθετείται το καταλληλότερο μοντέλο συνδιδασκαλίας ανάλογα με το προφίλ των μαθητών/τριών της τάξης (βλέπε Β. Υποστηρικτικό υλικό).

B. Υποστηρικτικό υλικό

Βάσει των ανωτέρω, για το σχεδιασμό της διδασκαλίας και γενικότερα την υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου **προτείνεται η αξιοποίηση του προσβάσιμου εκπαιδευτικού υλικού και των προσαρμοσμένων σχολικών εγχειριδίων που έχουν αναπτυχθεί από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής** (διατίθενται και έντυπα στο σχολείο κατόπιν παραγγελίας από το ΙΤΥΕ_ΔΙΟΦΑΝΤΟ κάνοντας χρήση των κωδικών του σχολείου) καθώς και των οδηγιών εκπαιδευτικού για την εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία, των οδηγιών διαφοροποίησης της διδασκαλίας για κάθε αναπηρία, των λογισμικών και των καλών πρακτικών που είναι δωρεάν διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής <http://www.prosvasimo.iep.edu.gr/el/>.

Επιπροσθέτως, προσφέρονται δωρεάν και ανοιχτά διαδικτυακά μαθήματα για την εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του ΙΕΠ [iepx \(https://iepx.iep.edu.gr \)](https://iepx.iep.edu.gr)

Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιούν κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της διδασκαλίας τους και το κάτωθι υποστηρικτικό υλικό:

1. Οδηγοί διαφοροποίησης της διδασκαλίας και στρατηγικές διαφοροποίησης για κάθε αναπηρία με συγκεκριμένα παραδείγματα

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/odhgoi-diaforopoihshs-159>

2. Οδηγοί διαφοροποίησης ανά βαθμίδα εκπαίδευσης

http://iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/A_Kyklos/Special_Education/2020/Odigos_diaf_Gymnasio.pdf

<http://iep.edu.gr/el/link-eniaia1/diaforopoiisi>

3. Οδηγοί εκπαιδευτικών για την εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία και διαδικτυακές εφαρμογές

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/vivlia-eidikhs-agwghs-2020>

4. Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση μαθητών/τριών με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες <https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/ekpaideush-mathitwn-meeidikes-mathisiakes-duskolies>

5. Αναλυτικά Προγράμματα ΕΑΕ

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/analytika-programmata-eidikhs-agwghs-kaiekpaideushs>

6. Εργαλεία, μέσα και διαδικασίες αξιολόγησης του μαθητή και της μαθήτριας

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/Books/2021/Moutavelis.P3.10.1.platforma21.9.2021.pdf>

7. Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές και εκπαιδευτική αξιολόγηση μαθητών/τριών με μαθησιακές δυσκολίες

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/ekpaideush-mathitwn-me-eidikes-mathisiakesduskolies>

8. Οδηγοί αξιολόγησης των μαθητών/τριών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης

<http://iep.edu.gr/el/deltia-tyrou-genika/odigos-ekpaideftikoy-gia-tin-perigrafikiaksiologisi-sto-gymnasio>

<http://iep.edu.gr/el/deltia-tyrou-genika/odigos-ekpaideftikoy-gia-tin-perigrafikiaksiologisi-sto-dimotiko> (περιλαμβάνει προτάσεις που ενδεχομένως αποθούν χρήσιμες

στο έργο σας με κάποιες τροποποιήσεις)

9. Κοινωνικές Ιστορίες

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/koinwnikes-istories>

10. Βιβλία αμβλυώπων

<http://www.prosvasimo.iep.edu.gr/el/paradotea/vivlia-gia-amvlywpes-mathiteseisagwgh>
<http://ebooks.edu.gr/ebooks/>

11. Πολυμεσικό υλικό και προσαρμοσμένα σχολικά εγχειρίδια

<http://www.prosvasimo.iep.edu.gr/el/polimesiko-uliko-prosarmosmena-sxolikavivlia/ekpaideutiko-logismiko>

12. Εικονολεξικό

<http://prosvasimo.iep.edu.gr/el/eikonolexiko>

13. Ψηφιακή βιβλιοθήκη

<http://prosvasimo.iep.edu.gr/el/polimesiko-uliko-prosarmosmena-sxolikavivlia/multimedia-library>

14. On line λεξικό εννοιών

<http://prosvasimo.iep.edu.gr/el/polimesiko-uliko-prosarmosmena-sxolika-vivlia/onlnelexiko-ennoiwn>

15. Μοντέλα συνδιδασκαλίας

<http://www.prosvasimo.iep.edu.gr/el/odhgos-ekpaideutikou-gia-thn-euaisthitopoihshse-themata-apodoxhs-ths-anaphrias-kai-ths-diaforetikothtas-kai-thn-anapykshentakhsiakhs-koulouras-sto-sxoleio>

http://prosvasimo.iep.edu.gr/docs/pdf/Epimorfwsh_2017/%CE%A3%CE%A5%CE%9B%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%20%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A3.pdf

16. Συλλογή καλών Πρακτικών

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/kales-praktikes-syllogh>

17. Παραδείγματα υποδειγματικών διδασκαλιών

<https://prosvasimo.iep.edu.gr/el/ypodeigmatikes-didaskalies>

18. Υλικό για την παράλληλη στήριξη

<http://www.prosvasimo.iep.edu.gr/el/epimorfwtiko-yliko-2017>

http://prosvasimo.iep.edu.gr/docs/pdf/Epimorfwsh_2017/%CE%A3%CE%A5%CE%9B%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%20%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A3.pdf

19. Υλικό για την εκπαίδευση παιδιών προσφύγων

<http://iep.edu.gr/el/component/k2/content/50-ekpaidefsi-prosfygon>

<http://iep.edu.gr/el/ekpaideftiko-logismiko-psifiaka-vivlia>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΙΕΠ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

<https://pileidou.files.wordpress.com/2014/06/cf83cf85cebdc5cf81ceb3ceb1cf84ceb99cebaseadcf82-cf80cf81ceb1ceb9cf84ceb9cebaseadcf82-ceb4ceb9ceb4ceb1cf83cebaseb1cebbceafceb1cf82.pdf>